

MARIA KONNIKOVA

A LEGNAGYOBB BLÖFF

AMIT A PÓKERBŐL TANULTAM
AZ ÖNURALOMRÓL, A FIGYELEMRŐL
ÉS A DÖNTESHOZATALRÓL

hvg könyvek

A fordítás alapja:
Maria Konnikova: *The Biggest Buff – How I Learned to Pay Attention,
Master Myself, and Win*

Copyright © 2020 by Maria Konnikova

Fordította: © Garamvölgyi Andrea
Szerkesztette: Dedinszky Zsófia
Szakmailag lektorálta: Mezősi Tamás

Borítóterv: Tabák Miklós

HVG Könyvek, Budapest, 2021
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Rapajka Gabriella

www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-565-037-8

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit
tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy
eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon –
a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: HVG Grafikai Stúdió
Nyomás: Mondat Nyomdaipari és Szolgáltató Kft.
Felelős vezető: Nagy László

Walter Mischel emlékére

*Bár megígértem neked,
még mindig nem publikáltam a disszertációm,
de itt van legalább ez a könyv.
Add, hogy mindig tudjuk,
mi felett van hatalmunk,
és mi felett nincs.*

*És ajánlom a családomnak,
amiért minden körülmények között
mellettem állnak.*

Пусть все будут здоровы.

Az élet egyetlen nagy tanulsága, hogy sokkal több benne a véletlen, mint amennyit bárki képes lenne ép észsel elviselni.

Thomas Pynchon¹

Bárhogy lenne is, akár jól fel vannak készülve, akár nem, minthogy nem ünnepnek néznek elébe – sok szerencsét kívánok, mert szükségük lesz rá. Azt gondolom, meg fognak birkózni a nehézségekkel.

Joszif Brodskij²

*Ám olykor a lehetetlen is megtörténik,
olykor az álom is valóra válik,
és az egész élet új irányt vesz,
olykor a Hold is kék színű lesz.*

W. H. Auden³

TARTALOM

BEVEZETÉS	
LAS VEGAS, 2017 JÚLIUSA	11
1. KEZDŐTÉT	
NEW YORK, 2016 KÉSŐ NYARA	15
2. EGY SZERENCSEJÁTÉKOS SZÜLETÉSE	
BOSTON, 2016 ŐSZE	40
3. VESZÍTENI TUDNI KELL	
NEW YORK, 2017 ŐSZE	53
4. HOGYAN GONDOLKODIK EGY STRATÉGA?	
NEW YORK, 2016 KÉSŐ ŐSZE	72
5. FÉRFIAS JÁTÉKOK	
NEW YORK, 2016 TELE	97
6. NINCS ROSSZ LAPJÁRÁS	
LAS VEGAS, 2017 TELE	117
7. A FIGYELEM MILLIÓKAT TEREM	
LAS VEGAS, 2017 TELE	136
8. ELADHATÓ TÖRTÉNET	
LAS VEGAS, 2017 MÁRCIUSA	152
9. A SZERENCSELOVAG ÉS A STRÉBER	
MONTE-CARLO, 2017 ÁPRILISA	166
10. AZ EMBERISMERET MŰVÉSZETE	
NEW YORK, 2017 MÁJUSA	187

11. TANULOM MAGAMAT NEW YORK, 2017 MÁJUSA–JÚNIUSA	201
12. TELJES GŐZZEL A KIBORULÁSIG LAS VEGAS, 2017 JÚNIUSA–JÚLIUSA	216
13. DICSŐ NAPOK BAHAMA-SZIGETEK, 2018 JANUÁRJA	254
14. A SZÖRNY GYOMRÁBAN MAKAÓ, 2018 MÁRCIUSA	273
15. A JÁTÉKCSAPDA LAS VEGAS, 2019 JÚNIUSA	301
PÓKERSZÓTÁR	309
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	314
JEGYZETEK	317
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	323

BEVEZETÉS

LAS VEGAS, 2017 JÚLIUSA

A TEREM ZSÚFOLÁSIG TELVE. Mindenfelé leszegett fejú, mélyen elgondolkodó, fejhallgatós, napszemüveg mögé vagy sapka, kapucni alá bújt emberek. Nehéz eldönteni, hol érnek véget a testek, és hol kezdődnek a zöld posztós kártyaasztalok. A mustár- és narancssárga mintás kárpitjukkál, aranyszínű lábaikkál és szögletes formájukkál a hetvenes évek étkezőit idéző székeken látszólag minden rendszer nélkül foglal helyet a mintegy ezer résztvevő. A hevenyészett rudakra fel-függesztett, vakító neonlámpák miatt olyan a hely, mint egy kórház, ahol kissé erőltetetten próbálnak ünnepi hangulatot teremteni. Minden egy kicsit elnyűtt, ósdi és kopottas. Egyedül a mennyezetről lógó színes számok jelzik, hogy itt valami komolyabb dolog zajlik. A terem narancssárga, citromsárga és fehér szekciókra van osztva. A színekódolt plakátokon egy-egy szám szerepel, és alatta egyetlen pókerzseton rajza. A levegőben a kaszinók jellegzetes, állott szaga – a régi szőnyeg, a púder, az édesen émelyítő parfümök, a kihűlt rántott falatkák, a langyos sör és a reggel óta együtt aszalódó, sok ezer kimerült test összetéveszthetetlen, csípős kipárolgásának penetráns elegye – terjeng.

Ebben a minden érzékszervet próbára tevő zűrzavarban elsőre nehéz megmondani, miért tűnik úgy, hogy itt valami nem stimmel. Aztán leesik a tantusz: hátborzongatóan nagy a csend. Egy igazi pókerpartin emberek beszélgetnek, széklábak súrlódnak, lépések dobognak – és mindez ad egyfajta állandó háttérzajt. Itt viszont csak ideges energiák rezegnek az éterben. Tisztán érezhető, hallható, tapintható a feszültség. És ez lassan, de biztosan befészkel magát az ember gyomrába is. Egyetlen hangot hallani csupán az egész teremben: a pókerzsetonok – hangos ciripeléssel udvarló kabócákat idéző – csörgését.

Ez az év legnagyobb pókertornájának – a World Series of Poker néven ismert pókervilágbajnoki sorozat főversenyének, a *Main Event*nek – az első napja. Olyan ez, mint a US Masters, a Grand Slam és a Super Bowl

együttvéve – csak itt nem kell emberfeletti edzettség az induláshoz. Ez a verseny mindenki előtt nyitva áll. Potom tízezer dollárért a világon bárki benevezhet, és esélyt kaphat arra, hogy elhozza a legnagyobb pókertrófeát: a világbajnoki címet és az akár 9 millió dollárt is meghaladó fődíjat – amelyet egy brit vagy ausztrál nyertes ráadásul adómentesen vihet haza. Egy pókerjátékosnak – legyen az profi vagy amatőr – ez az esemény egyértelműen a pálya csúcspontja. Aki itt nyer, az garantáltan beírja magát a pókertörténelembe. Szenzációs lehetőség: egy asztalhoz ülni a legjobbakkal, és versenybe szállni a pókervilág legrangosabb, legbusásabb díjáért. A teremben szép számmal ülnek olyanok is, akik évekig spóroltak erre az egy esélyre.

A nap vége felé járunk. A mai kezdőturnus több ezer indulója közül sokan már most végleg kiestek – *bustoltak*, ahogy itt mondják. (Azért kell napi turnusokra osztani az indulókat, mert a drága álmogvalósítása annyi embert csábít, hogy egyszerre nem férnének el a teremben.) A bennmaradók most csak arra koncentrálnak, hogy még holnap is versenyben legyenek. Senki nem akar az egész napos játékot követően nem sokkal a mai zárás előtt távozni. Mindenki a „szent szatyrot” várja: a kis átlátszó, visszazárható nejlonzacskót, amelybe azok a szerencsések pakolhatják aznap gyűjtött zsetonjaikat, akik másnap is folytathatják. Rá kell írniuk a nevüket, az országuk nevét és a zsetonjaik összértékét – csupa nagybetűvel –, mielőtt lezárnák a nyavalyás tasakot azzal a nem túl megbízható tapadócsíkkal. Majd jöhet a kötelező fotó a közösségi médiára, természetesen a zsetonértékkel és #WSOP hashtaggel. Csak ezután lehet kimerülten bezuhanni az ágyba valamelyik névtelen hotel egyik szobájában.

De a zacskózás és a posztolás egyelőre várat magára. A verseny még két teljes órán át tart. És sok minden történhet két óra alatt. Ezért is különös, hogy az egyik asztalnál csak nyolcan ülnek. Ők játszanak, meglesik leosztott lapjaikat és teszik, amit egy pókerjátékos ilyenkor tenni szokott. De a középső, a hatos szék üres. Normál körülmények között ez a legkevésbé sem lenne meglepő – itt is, ott is állnak üresen székek, ha valaki kiesett, és az új beszálló még nem érkezett meg. Csakhogy ez esetben nem kiesőről van szó. Az üres szék előtt, a zöld posztón takaros kis halmokban állnak a zsetonok – címletek és színek szerint, balról jobbra sorba rendezve. És az osztó minden egyes osztásnál odanyúl,

hogy elvegye az alaptétet, az *antét* – azt a kötelezően befizetendő tétet, amelyet a verseny ezen szakaszában az asztalnál mindenkinek minden osztásnál be kell már tennie –, majd, anélkül, hogy felfordítaná, automatikusan el is „dobja” a lapokat, hiszen nincs ott senki, aki megjátszaná őket. A takaros zsetonkupacok körről körre fogyatkoznak. Mégsem ül az üres székre senki. De ki az az idióta, aki kifizeti a tízezer dolláros nevezési díjat a világ legrangosabb pókerversenyén, aztán mégsem ül le játszani? Ki az a bolond, aki hagyja, hogy így megegyék a vakok és alagtétek a *Main Event* kellős közepén?

Sajnálattal közlöm, hogy az a bolond e sorok írója volt. Míg asztaltársaim azt találgatták, mi lehet velem, én magzatpózban kuporogtam a padlón a Rio Hotel and Casino mosdójában, és – minek finomkodni – épp kihánytam a belem. Lehet, hogy romlott volt a guacamole – már akkor tudtam, hogy nem kellene megenni, amikor vacsoraszünetben megláttam a szálloda mexikói kifőzdéjében. Lehet, hogy ennyire megviselt a stressz. Lehet, hogy elkaptam valami fertőzést, és csak most jött ki rajtam. Ki tudja? Én a migrénemre fogtam.

Pedig annyira készültem! Minden eshetőségre volt tervem – természetesen még arra az esetre is, ha rám tör a migrén. Egész életemben szenvedtem tőle, így semmit nem bíztam a véletlenre. Jó előre bevettem egy fájdalomcsillapítót. Reggel jógával indítottam a napot, hogy ellazuljak. Meditáltam is. Kilenc teljes órát aludtam. És előző nap még vacsoráztam is, noha idegességemben általában egy falat sem megy le a torkomon. Mindez hiába.

Az élet már csak ilyen: megteszünk minden tőlünk telhetőt, de valami végül mindig kicsúszik a kezünk közül. A vak véletlenül nem számolhatunk. Ahogy a mondás tartja: ember tervez, Isten végez. Ha meg akarod nevetetni Istent, mesélj neki a terveidről. Én ott, a mosdó padlóján, határozottan hallottam némi kuncogást.

Eredetileg azért kezdtem pókerezni, mert pontosan tudni akartam, hol húzódik a határ, amelynek mentén elválik egymástól a szerencse és a tudás. Meg akartam tanulni, mit kontrollálhatok, és mit nem – és tessék, most megkaptam a határozott választ: a véletlenül szemben nem jön be a blöff. A pókert nem érdekelte, miért vonaglok a padlón. Nem volt kihez panaszt intéznem, nem siránkozhattam senkinek, hogy „de hát most van a *Main Event!*”. Mindegy volt a *miért*. Mindegy volt, hogy

az idegesség, a stressz, a migrén vagy a romlott étel miatt maradok távol az asztaltól – a játék csak folytatódott nélkülem. Világos volt az üzenet. Tervezhetek én, amennyit akarok – egy ismeretlen tényező így is bármikor keresztbe tehet. És ahogy lesz, úgy lesz. A legtöbb, amit tehetek, hogy kihozom a maximumot mindabból, amit befolyásolni tudok – a többi, be kell látnom, nem rajtam múlik.

Épp azon lamentáltam, mi lenne a jobb: meghalni itt és most, vagy előbb összeszedni a maradék erőmet, és rávenni valakit, hogy zacskózza be azt a pár nyomorult zsetont, ami megmaradt, majd elvergődni a ragacsos és büdös vécéfülkéből, és méltóbb helyet keresni a halálra, amikor pittyent a telefonom. Erik Seidel, a mentorom üzenete jelent meg: „Na, hogy megy?” Jogos kérdés. Tudni szeretne volna, hogyan teljesít a tanítványa élete legnagyobb megmérettetésén. A kuncogás erősödött. Összeszedtem minden maradék erőmet, hogy válaszolni tudjak.

„Jól. A zsetonom kicsit kevesebb az átlagnál.” És, tudomásom szerint, ez tényleg így is volt. „De nem adom fel.” Ebben volt némi csúsztatás, de egy magamfajta örök optimistánál ennyi belefér.

„Oké! Sok szerencsét!” – jött a válasz. Ó, Erik! Fogalmad sincs, mekkora szükségem van rá! Bizony, rám férne most egy nagy adag, régi vágású jó szerencse.

KEZDŐTÉT

NEW YORK, 2016 KÉSŐ NYARA

*Költséges és veszélyes, így nincs is jobb tanítómester az életre,
mint a kártyaasztal – különösen a pókerasztal.*

Clemens France¹

A TEREM TÚLSÓ VÉGÉBEN MEGPILLANTOM Erik Seidel védjeggyé vált baseballsapkáját a könyöklőn, aztán mellette magát Eriket is. Azért tudom, hogy ez a sapka a védjegye, mert távolról már régóta tanulmányozom őt. Kibicként feltérképeztem a személyiségét – vagy legalábbis mindazt, amit a személyiségéből megmutat. A többséggel ellentétben ő nem az a típusú profi, aki a rivaldafényt keresi, aki imádja a kamerát, a közönséget, aki büszke az allűrjeire – bármi legyen is az: dühroham, agresszió vagy épp a szüntelen locsogás. Nem, Erik csendes típus. Visszafogott. Olyan, aki mindenre odafigyel, és nem hagyja magát megzavarni. Az a benyomásom, hogy megfontoltan és precízen játszik. És általában nyer: már számos World Series of Poker, valamint World Poker Tour bajnoki címének és több tízmillió dollárnyi nyereménynek a büszke tulajdonosa. Nem véletlenül őt választottam. Elvégre arra készülök, hogy megkérjem, töltsse velem az elkövetkező egy évet – ha úgy tetszik, már az első randinkon megkérem a kezét. A jövőm múlik azon, hogy sikeres volt-e a háttérkutatásom.

Rég nem voltam ilyen ideges. Még az öltözékemre is nagyon ügyelek – igyekszem kifinomultnak, de nem túl merevnek látszani, olyasvalakinek, aki komolyan veszi magát (de azért nem túl komolyan), aki megbízható, mégse sótlan, és akár néhány ital mellett is kellemes vele elbeszélgetni. Sok minden forog kockán, és nem lesz könnyű dolgom, ha Eriket akarom elcsábítani. Egy kávézóban találkozunk, amely úgy fest, ahogy egy „igazi” francia kávézót Hollywoodban elképzelnek.

A megbeszéltnél korábban érkezem, Erik mégis megelőzött. A terem túlsó sarkában, görnyedten ücsörög az aprócska asztalnál, amely a langaléta termete mellett még kisebbnek hat. Fekete pólója éles kontrasztban áll sápadt, feszült arcával. Egy magazint olvasgat. Megkönnyebbülök, amikor kiszúrom, hogy a *The New Yorker* egyik számát tartja a kezében, méghozzá az augusztus végét, amelynek címlapján Sempé tengeri tájat ábrázoló akvarellje látható. Az a pókerjátékos, aki a *The New Yorkert* olvassa, garantáltan az én emberem. Lassan, óvatos léptekkel közelítek felé, mint a vadászkutya, ha szagot fogott, és nem akarja elijeszteni a prédát.

Erik Seidel minden bizonnyal a világ legszerényebb pókerbajnoka. Nem csak a díjaival emelkedik ki a többi játékos közül, hanem rendkívül hosszú pályafutásával is, hiszen karrierje indulása, azaz az 1980-as évek vége óta folyamatosan az első helyért versenyez. Márpedig ezért alaposan meg kellett dolgoznia. A játék rengeteget változott az elmúlt harminc évben. A modern élet sok másik területéhez hasonlóan a minőséget a pókerben is háttérbe szorította a mennyiség. A mérítség, a statisztika ma már előbbre való, mint az intuíció, a megfigyelés. A játékelmélet nagyobb szerepet kap, mint a „megérzés”. Ez a trend olyan távoli területekre is begyűrűzött, mint a pszichológia, ahol a társadalompszichológia átadta helyét a neurológiának; vagy a zene, ahol algoritmusok és szakértők mérik ki patikamérlegen nemcsak azt, hogy mit hallgassunk, hanem azt is, hogyan, és a maximális hatás kedvéért a dalok minden egyes tizedmásodpercét tökéletesen megszerkesztik. A póker sem kivétel. A Kaliforniai Műszaki Egyetem PhD-hallgatói sorakoznak az asztalok mellett. Hogy valaki kinyomtatott statisztikával érkezik a partira, az ma már megszokott látvány. Szinte minden beszélgetésben már az elején szóba kerülnek olyan fogalmak, mint a játékelméleti optimum (game theory optimal, GTO) vagy a pozitív várható érték (positive expected value, +EV). A játékosok többet beszélnek gyakoriságokról, mint gyengékről és erősségekről.

De téved, aki a kevésbé matematikai, mint inkább pszichológiai alapokon és az emberismereten nyugvó játékmódja miatt öskövületnek tartja Eriket, ő ugyanis mindig halad a korról. A profi póker fellengzős, káromkodós, teszteszterongózós, egóharcos világában nem csak visszafogott modorával lóg ki a sorból. Meglehet, ő az egyetlen profi

pókeres, aki a Brooklyni Zeneakadémia (Brooklyn Academy of Music) méltán büszke tagja, aki hajlandó az ország másik végébe is elrepülni Dave Chappelle stand-up komikus egy fellépéséért, vagy aki töviről hegyire ismeri a gasztrotrendeket Los Angeles-től Maniláig. És egész biztosan ő az egyetlen profi pókeres, aki jobban szereti New York-ot, mint Vegas – sok időt tölt Upper West Side-i otthonában, gyerekkora helyszínein, és nem csak Vegasban lebzsel. Őszinte kíváncsisága nem ismer határokat, életigenlése pedig hihetetlenül ragadós.

– Ismered Julia és Angus Stone-t? – kérdezi, csak úgy mellékesen, első találkozásunkkor.

Kiket? Sose hallottam róluk, nem is tudom hova tenni a nevüket. Számomra ismeretlen írók lennének? Színészek, akiket, szégyenszemre, még semmiben sem láttam? Mezei New York-i lakosok, akiket Erik szerint illene ismernem? Egyik sem, hanem, mint kiderül: zenészek. Remélem, nem szegi kedvét, hogy zenei ízlésem nem bizonyult túl kifinomultnak, és elbuktam a teszten. Lámpalázam sem segít rajtam.

– Egy ausztrál testvérpár, a duójuk igazán különleges. Számtalanszor hallottam már játszani őket.

„Igazán különleges” – ezt a kifejezést még sokat fogom hallani a jövőben. Birbigis stand-up-ja: igazán különleges. Az *Othello* új színpadi változata: igazán különleges. Az a furcsa kis szusibár, távol Vegas főutcájától, ahová első itt-tartózkodásom idején vacsorázni járunk: igazán különleges. A LuckyChewy becenévre hallgató profi pókerjátékos: igazán különleges. Erik negyed évszázaddal idősebb nálam, de vele beszélgetve rá kell döbennem, mennyire elfelejtettem, micso-da élvezet új és új élményekkel gazdagodni. De közben ki is merít. Forog velem a világ, ahogy őt hallgatom. Szívesebben tölteném az estét négy fal között, bekuckózva, mintsem, hogy meghallgassam a legújabb előadást a 92Y-ban vagy egy totál ismeretlen kanadai zenész produkcióját a Joe's Pubban. (Erik rángatott el mindkettőre, és mindkét esetben remekül választott. Az elkövetkező hónapokban lejátszási és Netflix-listámat elárasztják Erik ajánlásai, a hatására egy csomó új stand-up komikust meg színházi előadást fedezek fel, akiket és amelyeket „feltétlenül látni kell”, de persze sosem tudok megnézni. Ez az ember egy két lábon járó, egyszemélyes New York-i programajánló.) Az ideális este számomra így néz ki: vacsora otthon, egy pohár bor,

egy bögre tea, egy jó könyv vagy film, az ágyamba bevaccolva. Mire Erik: New York Cityben vagy, a világ legklasszabb városában! Nézd, mi mindenről maradsz le!

Ugyanilyen szenvedéllyel és soha nem múló kíváncsisággal űzi a pókert is. Figyelemmel kíséri a feltörekvő játékosok pályáját, mindig képből van a legújabb appokkal és programokkal kapcsolatban, és egy percig sem gondolja, hogy ő már mindent tud, amit a pókerről tudni lehet. Nem akar megrekedni. Ha mottót kellene választanom Erik életfelfogásához, ez lenne az: „Az élet túl rövid ahhoz, hogy kényelmes önteltségben töltsük.” Nem meglepő, hogy amikor végül én is felteszem, mert muszáj feltennem a nagy kérdést, amelyet mindenki feltesz neki – „Ha egyetlen tanácsot adhatna kezdő pókerjátékosoknak, mi lenne az?” –, a válasza csupán két szó: „Figyelj oda!” Milyen egyszerű tanács, és mégis mennyire nem fogadjuk meg! Sokkal nehezebb tudatosan jelen lenni, mint a legkisebb ellenállás felé mozdulni.

Eriket úgy ismertem meg, ahogy valószínűleg a legtöbb kezdő pókerjátékos: az 1998-as *Pókerarcok (Rounders)* című filmből. Ez a film hozta közel a pókert a tömegekhez. A történet szerint a Matt Damon által megformált, jó eszű joghallgató pókerezésből finanszírozza egyetemi tanulmányait, majd végül hátat fordít a jogi pályának, hogy főállásban pókerezhessen. A történet hátterét, Damon karakterének legfőbb inspirációját pedig nem más adja, mint a film során unásig agyonelemzett pókerparti: az 1988-as WSOP-döntő utolsó játszmája Erik Seidel és Johnny Chan között. „Johnny fuckin’ Chan, a mester” – harsogják a kommentátorok. És „Erik Seidel – a kölyök, aki nem is sejti, mibe szaladt bele”. Ez a világ leghíresebb pókerpartija, legalábbis a pókeresek körén kívül. Ahogy Seidel dámái elvéreznek Chan sorával szemben – profi csapdába sétált bele a gyanútlan áldozat.

Chan volt a címvédő világbajnok, Seidelnek pedig ez volt az első komolyabb megmérettetése. 165 ellenfelet kellett legyőznie ahhoz, hogy ott ülhessen a döntőben, ő lehessen az egyik utolsó, aki talpon maradt. Elképesztő bravúr volt ez a részéről, és egy elképesztő karrier vette ott kezdetét.

A film óriási sikert aratott az egyetemeken. Az 1990-es évek végén került a mozikba, és a 2000-es évek elejére majd’ minden hallgató arról ábrándozott, hogy pókerből finanszírozza a tanulmányait. Engem

viszont akkor még egyáltalán nem érdekelt a póker – halvány sejtésem sem volt róla, hogy mi az a sor, vagy hogy Chan hogyan is csalta vele csapdába Seidelt – számomra hökkentő volt az egész, és nem is vágytam rá, hogy elsajátítsam ezt a nyelvet. De amikor pár év múlva végre megnéztem a filmet, nagyon megfogott a mondat, amellyel Matt Damon karaktere összegezte Seidel és Chan párbaját: „A titok, hogy ne a lapokat, hanem az ellenfeled játszd.”²² Közhelyes, persze, mégis szíven ütött, mert olyan remekül megragadta, amit a világról gondoltam. Pszichológia. Önuralom. De olyan mértékű, hogy az ember képes végig passzolni egy sorral a kezében, ahogy azt Chan tette, eltitkolva, hogy a létező legjobb lapok vannak nála. Képes az orránál fogva vezetni az ellenfelét, és elhitélni vele, hogy már-már nyert, miközben egyetlen pillanatig sem volt rá esélye. Ebben még az is felfedezi a játék vonzerejét és a stratégia szépségét, aki azt se tudja, mi az a sor.

És most itt ül velem szemben a főhős maga: a kölyökből lett nagymester. A pókervilág egyik élő legendája. Én pedig arra készülök, hogy rávegyem, fogadjon tanítványává, szánjon rám egy évet az életéből, noha – tudomásom szerint – még sosem volt tanítványa, én pedig még sosem pókereztem. Azt akartam, hogy Erik tanítson meg játszani – sőt készítsen fel a legnagyobb pókertornára, a World Series of Pokerre avagy a WSOP-ra. Arra, ahol sok évvel ezelőtt a póker sztárjává avatták. Azt remélem, hogy mire idáig eljutunk, megtanulom, hogyan tudok tökéletes döntéseket hozni – és nemcsak a kártyaasztal mellett, hanem a való életben is. A póker révén akartam megzabolázní a szerencsét – megtanulni hatást gyakorolni akkor is, amikor úgy tűnik, nem nekem kedvez a lapjárs.

A TERVEM EGY ÉVRE SZÓLT. Egy korrekt, kezelhető, vállalható időintervallumra. Részletesen kidolgoztam a lépéseket. Felkérem Eriket, együtt dolgozunk, végül indulok a WSOP főversenyén, a *Main Eventen*. És a sztorit még az unokáimnak is mesélni fogom.

Az időkorlát kigondolása volt a könnyebbik feladat. Egy év jól körülhatárolható. Határozottan véges. Ezt könnyű lesz eladnom neki – hiszen egy évre bárki bevállal bármit. Hányszor mondjuk azt, hogy „ez a ... éve lesz” vagy hogy „ezt az évet arra szánom, hogy...” – csak hogy könnyű legyen látni a végét. Kit érdekelné egy olyan sztori, hogy „há-

rom és fél évig próbálkoztam ezzel vagy azzal, de végül nem sikerült”? Kinek van ideje ilyesmire? Egy év még belefér, az megoldható. Egy év tervezhető nyugalom az élet zűrzavarában.

Csakhogya sorsnak más tervei voltak. Így az én tervem füstbe ment. Eltűntek a jól kigondolt határok, cserébe jöttek az előre nem várt események. Ember tervez, Isten végez. Milyen igaz. Bármit gondolok is Istenről, egyvalamiben egészen biztosan hiszek: a véletlenben. Az univerzum zajában, amely szünet nélkül zakatol, mit sem törődve velünk, a terveinkkel, a vágyainkkal, azzal, hogy mit és miért teszünk. Ez a zaj mindig bezavar, mindegy, mi mellett vagy ellen tesszük le a voksunkat. Variancia. Véletlen. Kontrollálhatatlan tényező – mindegy, mit vetünk be ellene. Mégis próbálkozunk. Ki hibáztathatna érte?

EKKOR MÁR RÉGÓTA AZON KÜSZKÖDTEM, hogy mind az életben, mind a döntésekben megtaláljam az egyensúlyt a szerencse és a teljes körű irányítás között. Még gyerekkoromban ért talán a legnagyobb szerencse az életben: a szüleim eljöttek a Szovjetunióból, és ezzel a lehetőségek olyan tárháza nyílt meg előttem, amely másképp örökre zárva maradt volna számomra. Kamaszkoromban minden csepp energiámat, minden agysejtemet a kiváló tanulmányi eredmény elérésére fordítottam, hogy a családban én lehessenek az első amerikai diplomás. Felnőttként már szerettem volna kibogozni, hogy mindabból, amit elértem, mennyi múlt rajtam, és mennyi a sors szeszélyén – és ahogy előttem már sokan mások, én is tudni akartam, mennyi a saját érdemem, és mennyit köszönhetek a vak szerencsének. Simone de Beauvoir *Tout Compte Fait*³ (Számvetés) című könyvében azt mondja a saját életéről, hogy „annak, hogy épp az az ondósejt hatol át épp annak a petesejtnek a falán – beleszámítva annak az esélyét is, hogy a szüleim épp egymással találkoztak, hogy előtte ők maguk is megszülettek, és azelőtt minden felmenőjük is megszületett –, nos, annak alig volt egy a sok százmillióhoz az esélye, hogy bekövetkezzék”. Így látta Beauvoir a véletlen szerepét a létezésében.

És az is a véletlen műve volt – méghozzá a tudomány jelen állása szerint egy teljesen megjósolhatatlan véletlené –, hogy nőnek születtem. Attól kezdve, véleményem

szerint, ezerféleképp alakulhatott volna a jövőm, a múltam minden egyes pillanatában: megeshetett volna, hogy megbetegszem, és emiatt félbehagyom a tanulmányaimat; vagy hogy nem találkozom Sartre-ral; szó szerint bármi megtörténhetett volna.⁴

Hogyan is remélhetnénk, hogy szétválaszthatjuk a véletlenszerűt a szándékosról?

Így vizsgálódásom leginkább filozofikus jellegű volt. És az általam ismert legjobb módszert választottam hozzá: jelentkeztem posztgraduális képzésre. Feltettem a kérdést. Írtam néhány tanulmányt. Azon elmélkedtem, vajon mennyire gyakori, hogy valóban a kezünkben van az irányítás. És a vélt vagy valós kontroll tudatában vajon hogyan döntünk olyan szituációkban, amelyekben valójában a szerencse irányít? Hogyan reagálunk bizonytalan helyzetekre a megfelelő információk hiányában?

Az alatt az öt év alatt, a Columbia Egyetemen végzett tudományos kutatómunka keretében több ezer önként jelentkezőt kértem meg arra, hogy vegyenek részt egy szimulációs tőzsdejátékban, amely időre ment. A résztvevők azt a feladatot kapták, hogy két részvény valamelyikébe vagy egy kötvénybe „fektessenek be” egy bizonyos pénzösszeget – a saját, igazi pénzükből. És ezt, adott időn belül akár több százszor is megismételhették, szabadon próbálkozhattak.

Ebben a játékban a teljesítmény egyenes következménye volt, mekkora lesz a haszon, amely igen széles skálán mozgott: 1 dollártól 75 dollárig. A próbálkozások során kiderült, hogy a kötvény mindig biztonságos megoldás: garantáltan fizet, de mindig keveset – egész pontosan 1 dollárt. A részvények azonban a valódi részvénytőzsi mozgásokat imitálták. Sokkal többet – körönként akár 10 dollárt is – hozhattak, de megesett, hogy hatalmasat zuhantak, és akkor bizony egyetlen kattintás 10 dollárral csappantotta meg az addigi egyenleget.

Minden játékkörben véletlenszerűen dőlt el, hogy a (rendkívül kreatívan A-nak és B-nek elnevezett) két részvény közül melyik lesz a „jó” és melyik a „rossz”. Aki a jót választotta, annak 50 százalékos esélye volt arra, hogy nyer 10 dollárt, 25 százalékos esélye, hogy semmi haszna nem lesz, és 25 százalékos, hogy veszít 10 dollárt. Aki a rosszat választotta, annak máris csak 25 százalékos esélye maradt a gyarapodásra,

miközben a veszteség esélye 50 százalékosra ugrott. Ebből az egészből engem a következő érdekelt: milyen stratégia mentén hozzák meg döntéseiket a résztvevők – és milyen gyorsan jönnek rá, hogy melyik a nyerő részvény? (Az optimális befektetési stratégia esetén az ember hamar a jó részvény felé mozdul, mert így az össznyeresége még az időszakos veszteségek mellett is magasabb lesz.)

Az eredmények azonban azt mutatták, amire egyáltalán nem számítottam: a résztvevők újra és újra túlbecsülték, mekkora befolyásuk van az eseményekre. Pedig kivétel nélkül értelmes emberek voltak, sok mindenben egyenesen kimagaslóak: jobban át kellett volna látniuk. Mégis elhamarkodottan döntöttek arról, hogyan osztják meg a befektetéseiket, ráadásul rendkívül szűkös információk alapján választották ki, melyik lehet a „jó” részvény, és döntésük mellett még akkor is kitartottak, amikor veszíteni kezdtek. Minél nagyobbra értékelték saját tudásuk jelentőségét a puszta szerencsénél, annál kevésbé figyeltek arra, amit a valóság próbált üzeni, és annál rosszabb döntéseket hoztak: egyre kevésbé voltak hajlandók a nyerő részvényre váltani, ehelyett inkább még több pénzt nyomtak a veszteséges részvénybe, vagy teljesen átálltak a kötvényre.

Tették ezt azért, mert azt képzelték, többet tudnak, mint amennyit valójában tudtak, és figyelemre se méltatták azokat a jeleket, amelyek cáfolták volna a meggyőződésüket – főleg akkor, amikor a nyertes részvényből vesztes részvény lett, és vice versa, ahogy az a valódi részvénypiacokon is elkerülhetetlenül bekövetkezik. Más szóval, épp az események irányításának illúziója gátolta őket abban, hogy valóban kontrollálni tudják a játékot – és folyamatosan egyre rosszabb és rosszabb döntéseket hoztak. Csinálták, ami egyszer már bevált, vagy amiről úgy hitték, be fog válni – és nem vették észre, hogy megváltoztak a körülmények, ezért a korábban sikeres stratégia többé már nem működik. A résztvevők nem hallották meg, mit üzen nekik a világ, ha nem az volt az üzenet, amit hallani akartak. Élvezték, hogy ők uralják a világukat. És amikor a külső események túljártak az eszükön – nos, az nagyon nem volt ín্যükre. Íme, a kegyetlen igazság: nagyon gyakran akkor is azt hisszük, kezünkben az irányítás, amikor valójában a véletlen kegyeire vagyunk bízva.

Nem hagyott nyugodni a probléma, de nem találtam a megoldást. Hogyan használhatnánk úgy ezt az elméleti tudást, hogy általa jobb döntéseket hozzunk a gyakorlatban?